

Предмет	1. разред	
Српски језик	Одељење за ученике са посебним способностима за филолошке науке	
Област/тема	Стандарди	Примери задатака
ЈЗИК Општи појмови о језику. Место језика у људском животу. Својства језика и његове функције. Језик и комуникација. Основне науке које се баве језиком.	Основни ниво Има основна знања о језику уопште (шта је језик, које функције има); поштује свој језик и поштује друге језике; препознаје стереотипне ставове према језику. Разуме појам текста; разликује делове текста (увод, главни део, завршетак); препознаје врсте текстова (облике дискурса); има основна знања из социolingвистике (и зна одговарајуће језичке прилике у Србији); Средњи ниво Има шира знања о језику уопште (која су битна својства језика); препознаје јединице и појаве које припадају различитим језичким нивоима / подсистемима; има основна знања о дисциплинама која проучавају језик. Напредни ниво Разуме да постоји тесна веза између језика и мишљења; зна језичке функције и образлаже области научних дисциплина које изучавају језик (фонетика са фонологијом, морфофонологија, морфологија, творба речи, лексикологије, лексикографија, стилистика, синтакса).	Основни ниво Заокружи слова испред тачних тврдњи о језицима у свету. а) На сваком језику људи се могу изражавати прецизно и јасно. б) Љубав се најбоље изражава на француском језику. в) Поједини језици имају логичнију граматичку структуру од других. г) Поезија се може писати на било ком језику. д) Језик који има више говорника сам по себи бољи је од језика који има мање говорника. (Заокружи слова испред тачног одговора.) Решење: а) г) Средњи ниво Наведи основне језичке јединице до најниже до највише. _____, _____, _____, _____. Решење: <u>глас, реч, реченица, текст (дискурс)</u> Напредни ниво Који стручни израз означава могућност говорника да комбиновањем познатих реченичних елемената ствара нове реченице? _____ Решење: <u>продуктивност</u>

<p>Историја књижевних језика код Срба. Почеци словенске писмености и стварање старословенског језика (Црноризац Храбар, <i>Слово о писменима</i> – одломак). Књижевни језици код Срба до 19. века: српскословенски језик (Запис Глигорија дијака у <i>Мирослављевом јеванђељу</i>), рускословенски језик, славеносрпски језик.</p>	<p>Основни ниво Зна основне податке о месту српског језика међу другим индоевропским и словенским језицима; има основна знања о развоју књижевног језика, писма и правописа код Срба.</p> <p>Средњи ниво Смешта развој књижевног језика код Срба у друштвени, историјски и културни контекст.</p> <p>Напредни ниво Зна како се развијао књижевни језик, споменике писмености и издања на књижевним језицима до 19. в.</p>	<p>Основни ниво Како се у науци зове најстарији књижевни језик словенских народа којим се писало? Решење: <u>старословенски</u> (<u>староцрквенословенски</u>)</p> <p>Средњи ниво Заокружи слово испред језика којим је Јефимија извезла Похвалу кнезу Лазару. а) старословенски б) српскословенски в) рускословенски г) славеносрпски Решење: б)</p> <p>Напредни ниво а) Како се назива најстарији часопис на славеносрпском језику? _____ Б) Ко је аутор тог часописа? _____ Решење: а) Славеносерпски магазин. б) Захарија Орфелин</p>
<p>Раслојавање језика. Дијалекти српског језика (основни појмови). Екавски и ијекавски изговор. Дијалекти и књижевни језик.</p>	<p>Основни ниво Разликује књижевни (стандардни) језик од дијалекта; зна основне податке о дијалектима српског језика (основне особине по којима се дијалекат може препознати, као што су гласовни систем, акценат, број падежа итд.); има правилан став према свом дијалекту и другим дијалектима српског језика и према оба изговора српског књижевног језика (поштује свој и друге дијалекте српског језика и има потребу да чува свој дијалекат; подједнако цени оба изговора српског књижевног језика – екавски и (и)јекавски); има потребу да учи, чува и негује књижевни језик; познаје најважније граматике и нормативне приручнике и уме да се њима користи;.</p>	<p>Основни ниво Реченица <i>Очистио сам прву годину</i> илуструје: а) лекара б) адвоката в) студента г) ђака (Заокружи слово испред тачног одговора.) Решење: в)</p> <p>Основни ниво Косовско-ресавски дијалекат је: а) старији штокавски (и)јекавски б) млађи штокавски екавски в) старији штокавски екавски г) млађи штокавски (и)јекавски (Заокружи слово испред тачног одговора.) Решење: в)</p>

	<p>Средњи ниво Зна основне особине дијалеката српског језика; зна основна правила екавског и (и)јекавског изговора; у једноставнијим случајевима пребацује (и)јекавску реч у екавски лик и обрнуто.</p> <p>Напредни ниво Зна особине дијалеката српског језика; зна правила екавског и (и)јекавског изговора пребацује (и)јекавску реч у екавски лик и обрнуто.</p>	<p>Средњи ниво Препиши правилно (и)јекавски следећу реченицу: Деца воле када веје снег и кад се по цео дан спуштају на санкама низ брег.</p> <hr/> <p>Решење: Дјеца воле када вије снијег и кад се по цео дан спуштају на санкама низ бријег.</p> <p>Напредни ниво Како се зове дијалекат у ком се стари глас јат доследно замењује вокалом е, чак и у облицима падежа: ноге, руке, уместо стандардног: нози, руци?</p> <hr/> <p>Решење: <u>Косовско-ресавски</u></p>
<p>Фонетика (са фонологијом и морфологијом). Изговор гласова и улога говорних органа. Подела гласова српског језика (по начину творбе). Фонолошки систем српског књижевног језика. Слог и подела речи на слоге (фонетска и семантичка граница слога). Гласовне алтернације (асимилација и сажимање самогласника, покретни вокали, промена о у е, превој вокала); писање сугласника ј и х.</p>	<p>Основни ниво Има основна знања о гласовима српског језика; Разликује правилан од неправилног изговора гласа; зна основну поделу гласова има основна знања у вези са слогом и примењује их у растављању речи на крају реда; познаје врсте и подврсте речи, примењује језичку норму у вези са облицима речи у вези са њиховим грађењем.</p> <p>Средњи ниво Познаје говорне органе и начин на који се гласови производе; зна да дели гласове по свим критеријумима; разуме појам фонеме; зна сва правила акценатске норме и уме да прочита правилно акценатовану реч; зна механизме фонолошки условљених гласовних промена (једначење сугласника по звучности и по месту</p>	<p>Основни ниво Из речи ЧАРШИЈА издвој: 1) самогласнике: _____ 2) безвучне шумне сугласнике: _____ 3) сонанте: _____ Решење 1) а, и, (а) 2) ч, ш 3) р, ј</p> <p>Основни ниво Усправним цртама подели речи на слоге у следећој реченици. Вељи Луг има добру земљу, здраву воду и леп свет. (Из романа На Дрини ћуприја Иве Андрића) Решење Ве љи Луг и ма до бру зем љу, здра ву во ду и леп свет.</p> <p>Средњи ниво Упореди облике номинатива и генитива дате именице, па одреди које се две гласовне промене јављају. ЖИЖАК – ЖИШКА 1. _____ 2. _____ Решење 1. непостојано А 2. једначење сугласника по звучности</p>

	<p>творбе, сажимање и асимилацију вокала и губљење сугласника...).</p> <p>Напредни ниво Зна да објасни гласовне алтернације и образложи морфолошке условљености; јасно указује на изузетке у правописним решењима у вези са гласовним алтернацијама и у писању их примењује.</p>	<p>Напредни ниво Подвучи правилно написане речи: ИЊЕКЦИЈА, ДРАКСТОР, ПОДТАЧКА, АКТИВИСКИЊА, РЕНДГЕН. Решење: ИЊЕКЦИЈА, ДРАКСТОР, <u>ПОДТАЧКА</u>, АКТИВИСКИЊА, <u>РЕНДГЕН</u></p>
--	---	--

<p>Прозодија. Акцентски систем српског књижевног језика. Основна правила о распореду акцената и постакцентских дужина. Проклитике и енклитике.</p>	<p>Основни ниво Зна основна правила акценатске норме и уочава евентуалне разлике између свог и књижевног акцента.</p> <p>Средњи ниво Зна правила о наглашавању речи и разликује књижевни од некњижевног акцента.</p> <p>Напредни ниво При подели речи на слоге позива се на правила; акцентује једноставније примере, Зна распоред постакцентских дужина; јасно разликује проклитике и енклитике</p>	<p>Основни ниво Којим је акцентована именица брод? Решење: <u>дугосилазним</u></p> <p>Средњи ниво Подвуци акцентован слог у речи ухватити. УХВАТИТИ Решење <u>УХВАТИТИ</u></p> <p>Напредни ниво Акцентуј следеће речи: САН ГЕНЕРАЦИЈА МАТЕМАТИКА МОСТ Решење: сан (краткосилазни), генерација (дугоузлазни), математика (краткоузлазни), мост (дугосилазни)</p> <p>Напредни ниво У генитиву јединине именице МЕРИДИЈАН акценат се мења. Разлика је: а) само у месту акцента б) у месту акцента и квалитету в) у месту акцента и квантитету г) у месту акцента, квантитету и квалитету (Заокружи слово испред тачног одговора.) Решење: в)</p>
<p>КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА Правопис</p>	<p>Основни ниво Уме да користи основне правописне и језичке приручнике; познаје најважније граматике и нормативне приручнике и уме да се њима користи.</p> <p>Средњи ниво Зна правописна правила и при писању их примењује; има основна знања о правопису уопште (етимолошки – фонолошки правопис; граматичка – логичка интерпункција; графема – слово);.</p>	<p>Основни ниво Допуни стих: Вино пије Краљевићу Марко пола пије, пола _____ даје. Решење: <u>Шарцу (обавезно написати великим словом)</u></p> <p>Средњи ниво Подвуци правилно написана имена: Шарл де Гол, Винсент Ван Гог, Леонардо да Вични, Сирано Де Бержерак Решење: <u>Шарл де Гол</u>, Винсент Ван Гог, <u>Леонардо да Вични</u>, Сирано Де Бержерак</p> <p>Напредни ниво Следећу реченицу препиши правилно писаним словима. БЕТОВЕНОВА</p>

<p>Усмено и писано изражавање</p>	<p>Напредни ниво Саставља сложеније текстове о различитим темама у потпуности поштујући правописне законитости. Уочава правописне пропуст у текстовима.</p> <p>Основни ниво Уме да износи властите ставове говорећи течно и јасно, правилно и учтиво; има културу слушања туђег излагања. Овладао је складним и једноставним писањем користећи оба писма, дајући предност ћирилици.</p> <p>Средњи ниво Има богат речник и уме да примери избор речи прилици. Изражајно чита и негује сопствени говор. Саставља сложеније текстове о различитим темама поштујући језичку норму. Користи стручну литературу.</p> <p>Напредни ниво Има богат речник и уме да примери избор речи прилици. Изражајно чита и негује сопствени говор. Саставља сложеније текстове о различитим темама поштујући језичку норму. Дискутује о сложеним темама из језика, књижевности и културе које су предвиђене градивом; има развијене говорничке вештине; пише стручни</p>	<p>НАЈЗНАЧАЈНИЈА СИМФОНИЈА ЈЕСТЕ ДЕВЕТА СИМФОНИЈА, А ЊЕН НАЈПОЗНАТИЈИ ДЕО ЈЕ ХОРСКА ПАРТИЈА КОЈА СЕ ЗОВЕ ОДА РАДОСТИ.</p> <hr/> <p>Решење: Бетовенова најзначајнија симфонија јесте Девета симфонија, а њен најпознатији део је хорска партија која се зове Ода радости.</p>
--	--	---

текст на теме из језика и књижевности; продубљено критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст, укључујући и ауторове стилске поступке; изграђује свест о себи као читаоцу.

Говори о одабраним темама као вешт говорник; пажљиво слуша и процењује вербалну и невербалну реакцију свог саговорника и томе прилагођава свој говор. Складно пише есеј, стручни текст и новински чланак доследно примењујући књижевнојезичку и правописну норму